

Судово-експертна етика: досвід ЄС

Юрій Чечіль,

д-р філос. у галузі права, ІСТЕ СБУ, м. Київ, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4117-6737>, e-mail: nauka_ictе@ssu.gov.ua

Вікторія Біла,

д-ка юрид. наук, доц., ІСТЕ СБУ, м. Київ, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8201-219X>,
e-mail: nauka_ictе@ssu.gov.ua

Актуалізовано потребу вивчення питань змісту і форми правил професійної етики судового експерта в Україні. Наголошено на доцільності вивчення досвіду як Європейської мережі судово-експертних установ, так і окремих країн — членів ЄС у цій сфері. Звернено увагу на практики Французької Республіки, що має 45-річний досвід визначення та практичного застосування правил професійної етики судового експерта.

Ключові слова: судово-експертна етика; правила професійної етики судового експерта; деонтологія.

Professional Ethics in Forensic Practice: EU Experience

Yurii Chechil, Viktoriia Bila

There is a growing demand to investigate the substance and structure of professional ethics guidelines for forensic examiners in Ukraine. This underscores the importance to examine the experiences of both the European Network of Forensic Science Institutes and select EU member states in this domain. Furthermore, the research paper sheds light on the practices of the French Republic, which boasts a 45-year track record in establishing and implementing professional ethics standards for forensic examiners.

Keywords: forensic practice ethics; professional ethics guidelines for forensic examiners; deontology.

Питання судово-експертної етики постійно перебувають у фокусі уваги науковців, що пов'язане як з увагою всіх учасників судочинства до результатів професійної діяльності судового експерта, так і з інтеграцією у сферу судочинства України нових науково-технічних засобів і методів, розширенням можливостей судової експертизи [1, с. 114]. Очевидною є потреба формалізувати вироблені експертною практикою правила й норми, стандарти й вимоги до поведінки судового експерта. Зазначене найчастіше пропонують здійснити за допомогою прийняття кодексу поведінки (етики) судового експерта [2; 3; 4].

Зважаючи на те, що судові експерти не мають органу професійного самоврядування (на відміну від аудиторів, адвокатів тощо), виникає питання як змісту майбутнього зведення етичних правил і вимог, так і його правової форми.

У законопроекті про судово-експертну діяльність передбачено, що правила професійної етики судового експерта затверджує Міністерство юстиції України [5]. Дотримання правил професійної етики належить до обов'язків судового експерта, а їх порушення визнано дисциплінарним проступком. Контролюють дотримання правил професійної етики (відповідно до законодавства) державні органи, до сфери управління яких належать державні судово-експертні установи, а щодо приватних судових експертів — їх самоврядні організації.

Однак розробити правила судово-експертної етики має, очевидно, спільнота судових експертів. Як приклад можна згадати Кодекс поведінки (англ. *Code of conduct*) [6] судових експертів Європейської мережі судово-експертних установи (англ. *ENFSI*).

Кодекс поведінки визначає не права й обов'язки судового експерта, а ті деонтологічні норми та принципи, крізь призму яких судовий експерт повинен здійснювати свою професійну діяльність. Кодекс поведінки доволі лаконічний і описує ці правила за такими розділами: поведінка, компетенція, виконання експертизи, звітність (підготовка висновку), професійний розвиток.

Розділ «Поведінка» описує правила добросовісності й вимагає від судового експерта діяти чесно, порядно й об'єктивно, не припускати дискримінації через расу,

переконання, стать, мову, сексуальну орієнтацію, соціальний статус, вік, спосіб життя або політичні переконання, уникати конфлікту інтересів (уявного й реального) [6].

Щодо компетенції судового експерта, то Кодекс зобов'язує діяти лише в межах своєї компетентності та не надавати висновків, коли такої компетентності недостатньо для виконання експертного завдання або відсутній доступ до необхідних засобів чи обладнання.

Під час виконання судової експертизи судовий експерт повинен ужити всіх розумних заходів, щоби забезпечити наявність інформації, документів, матеріалів, необхідних для виконання експертного завдання; забезпечити збереження об'єктів дослідження (за винятком випадків застосування руйнівних методів дослідження — у порядку, передбаченому законодавством); використовувати лише перевірені (підтверджені) методи дослідження; виконувати дослідження у безпечний спосіб, щоби забезпечити життя та здоров'я експерта, його колег і громадськості [6].

Варто зауважити, що станом на сьогодні згадані принципи впроваджені як у процесуальне законодавство України, так і в Закон України «Про судову експертизу» [7].

Кодексом поведінки на судового експерта також покладено обов'язок, наскільки це можливо, перевірити допустимість (у розумінні допустимості доказів) об'єктів, наданих на дослідження [6]. Щодо висновку судового експерта, то Кодекс поведінки містить більшою мірою настанови, аніж зобов'язання щодо: готовності переглянути та змінити висновки або думку у світлі нової інформації чи нових розробок у відповідній сфері; доцільності ініціативного інформування замовника й роботодавця про будь-які такі зміни; ужиття заходів із запобігання судовій помилці [6].

Окремо звернено увагу на збереження конфіденційності інформації, яку потрібно забезпечити, за винятком випадків, коли: наявне пряме уповноваження від замовника розкривати таку інформацію; або такий обов'язок обумовлено законом; або наявні рішення (ухвала) суду про розкриття такої інформації [6].

Як бачимо, окремі з наведених етичних вимог до поведінки судового експерта вже передбачено в чинному законодавстві України.

Цікавим є також досвід Французької Республіки (далі — *ФР*) щодо встановлення правил судово-експертної етики. Зазначимо, що у *ФР* відсутній державний регулятор судово-експертної діяльності, тому таку діяльність не здійснюють на професійній основі (окрім судових експертів правоохоронних органів). Водночас існує Національна рада судово-експертних компаній (далі — *CNCEJ*), утворена як громадське об'єднання 1931 року з метою розвитку й підтримання експертного забезпечення правосуддя на високому рівні, представництва, навчання та забезпечення дотримання етики судовими експертами [8]. *CNCEJ* розробила Правила етики судового експерта (фр. *Les règles de déontologie de l'expert de justice*) — зведення принципів і правил, що відображають не лише усталені вимоги до діяльності судового експерта (уперше подібний кодекс у *ФР* розробили ще 1978 року), а й ураховують прецедентне право Європейського суду з прав людини та Суду Європейського Союзу. Ці Правила є обов'язковими для всіх судових експертів, які є членами регіональних і галузевих асоціацій судових експертів, що належать до *CNCEJ*. Розділи цих Правил містять приписи щодо: власної поведінки судового експерта (відповідають закріплені у Кодексі поведінки судового експерта *ENFSI*); взаємодії судового експерта із судом, адвокатами та сторонами у справі; взаємин із іншими судовими експертами (наприклад, у разі виникнення спорів і суперечностей, оцінки висновку іншого судового експерта); обов'язків судового експерта під час проведення експертних досліджень на замовлення однієї зі сторін у справі; а також загальні положення про відповідальність за порушення цих Правил [8].

Загалом докладне вивчення цих Правил може становити науковий інтерес під час розроблення національних правил професійної етики судового експерта, а структуру та підхід до формування деонтологічних принципів професійної діяльності судового експерта можуть стати підґрунтям їхньої структури. Під час формування правил професійної етики судового експерта України необхідно обов'язково обумовити вимоги до доброчесності та збереження конфіденційності інформації.

Перелік джерел посилання

1. Петрова І. А., Спіцина Г. О. До питання формування кодексу поведінки судового експерта. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 2. С. 114—119. DOI: 10.31733/2078-3566-2019-2-114-119 (дата звернення: 05.08.2023).
2. Рувін О. Г., Голікова Т. Д., Полтавський А. О. та ін. Кодекс поведінки судових експертів в Україні як одна із умов членства в ENFSI. *Криміналістика і судова експертиза*. 2016. Вип. 61. С. 32—43.
3. Недосека О. М. Актуальні питання становлення поняття «професійна етика судового експерта». *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2020. Вип. 22. С. 193—200. DOI: 10.32353/khrife.2.2020.14 (дата звернення: 05.08.2023).
4. Сплавська О. В., Панькевич В. М. Правова регламентація професійної етики судового експерта. *Криміналістичний вісник*. 2018. № 30 (2). С. 7—14. DOI: 10.37025/1992-4437/2018-30-2-7 (дата звернення: 05.08.2023).
5. Проект закону про судово-експертну діяльність від 05.11.2021 р. № 6284. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73154 (дата звернення: 05.08.2023).
6. Code of conduct : statutory document of ENFSI BRD-GEN-003 on 16 June 2005 / ENFSI. URL: https://enfsi.eu/wp-content/uploads/2016/09/code_of_conduct.pdf (дата звернення: 05.08.2023).
7. Про внесення змін до Закону України «Про судову експертизу» щодо удосконалення організаційно-управлінського забезпечення судово-експертної діяльності : Закон України від 03.11.2022 р. № 2716-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2716-20#n5> (дата звернення: 05.08.2023).
8. Statuts Conseil national des compagnies d'experts de justice : approuvés par l'Assemblée Générale Extraordinaire du 24 janvier 2008 / C. N. C. E. J. URL: https://www.cncej.org/uploads/document/file/1/statuts_2008.pdf (дата звернення: 05.08.2023).

Дослідження автентичності цифрових зображень з використанням методів штучного інтелекту з попередньою обробкою інформації методами фільтрації

Сергій Чорний,

канд. техн. наук, доц., ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0445-2886>, e-mail: svch1mail@yahoo.com

Ольга Брендель,

ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1723-0203>, e-mail: olgabrenda@ukr.net

Роман Соломаха,

ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0725-966X>, e-mail: roman110273@gmail.com

Досліджено ефективність структур семантичних класифікаторів на основі штучних нейронних мереж із узагальненням результатів попередньої обробки за кількома методами фільтрації у задачах оцінки автентичності зображень. Оцінки ефективності розпізнавання за критерієм Дайсе надано на прикладі виявлення зон редагування зображень, створених редактором цифрового живопису.

Ключові слова: автентифікація; цифрові зображення; штучний інтелект; семантична класифікація; ELA; PCA; Inpainting.